

Uppsagd men inte arbetslös

TSL-rapport mars 2014

Trygghetsfonden TSL är en kollektivavtalsstiftelse med Svenskt Näringsliv och LO som ägare och vår uppgift är att hjälpa uppsagda till ett nytt jobb. TSL finansierar omställningsåtgärder åt företag och fack lokalt. Företag och fack väljer leverantörer av omställningstjänster och vi följer upp och utvärderar tjänsterna och resultaten. TSL startades 2004, cirka 100 000 företag är anslutna till TSL-systemet och drygt 900 000 arbetare omfattas.

Läs mer på www.tsl.se

Samtliga rapporter från TSL finns att ladda ner gratis på www.tsl.se.

Kollektivavtalsstiftelsen Trygghetsfonden TSL

Box 19081

10432 Stockholm

Besöksadress Kungsbroplan 2

Telefon 08-412 22 00

Telefax 08-411 18 15

E-post info@tsl.se

ISBN 978-91-87603-10-5

Stockholm 2014

Förord

Vi har tidigare visat att en tidig start av omställningsarbetet ökar chansen att faktiskt få ett jobb för den uppsagde. I denna rapport visar vi att med en tidig start av omställningen behöver inte alla uppsagda gå ut i arbetslöshet. Det är en stor vinst för samhället, men också för den uppsagde.

De som kommer in i TSL-systemet har inte själva valt att bli arbetslösa, de är vana att göra rätt för sig och de vill ha ett jobb så fort som möjligt. Den reala urholkning som skett av ersättningen från a-kassan sedan 2002 sätter de uppsagda i en mycket besvärlig situation. Ersättningen från a-kassan innebär för de flesta vi möter i TSL-systemet en minskad inkomst per månad med drygt 10 000 kronor, till en nivå under 60 procent av den lön de haft.

Många av de uppsagda vi möter i TSL-systemet har små, eller inte några ekonomiska reserver alls. De flesta som kommer in i TSL-systemet kommer från kollektivavtalsområden där det inte finns någon kompletterande inkomstförsäkring. De ekonomiska besvärligheter som följer av detta är inte svåra att se.

Det är ytterligare ett skäl till tidiga insatser för att korta tiden i arbetslöshet, utöver de samhällsekonomiska vinster som görs genom en kortad tid i arbetslöshet. Det finns sociala och mänskliga vinster med att korta tiden i arbetslöshet, eller ännu hellre att undvika den helt.

Då är adekvat hjälp på ett tidigt stadium viktig.

Det är ett fortsatt högt inflöde till TSL-systemet under mars månad, samtidigt som det blivit lite svårare att hitta jobb för de uppsagda. De uppsagda kommer i huvudsak från den exportinriktade tillverkningsindustrin och dess underleverantörer.

Den stora osäkerhet som finns om den fortsatta utvecklingen av den reala ekonomin gör att vi räknar med ett fortsatt högt inflöde till TSL-systemet under resten av första halvåret 2014.

Stockholm, april 2014

Tomas Petti

Vd Trygghetsfonden TSL

Innehåll

Första kvartalet i TSL-systemet 4

Tiden i omställning har ökat 5

Omställningsföretagen 5

Nöjdhet 7

Uppsagd, men inte arbetslös 8

Vad kostar arbetslösheten? 9

Vad gör staten? 10

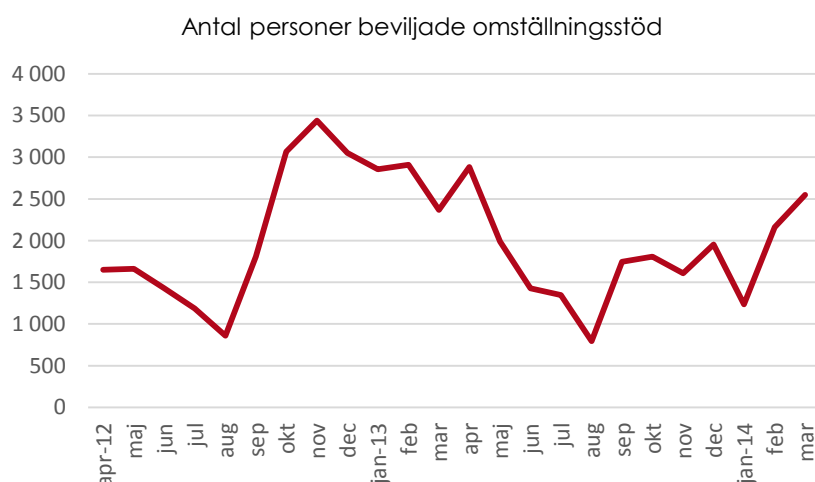
Tidiga insatser 11

Många undviker helt arbetslöshet 11

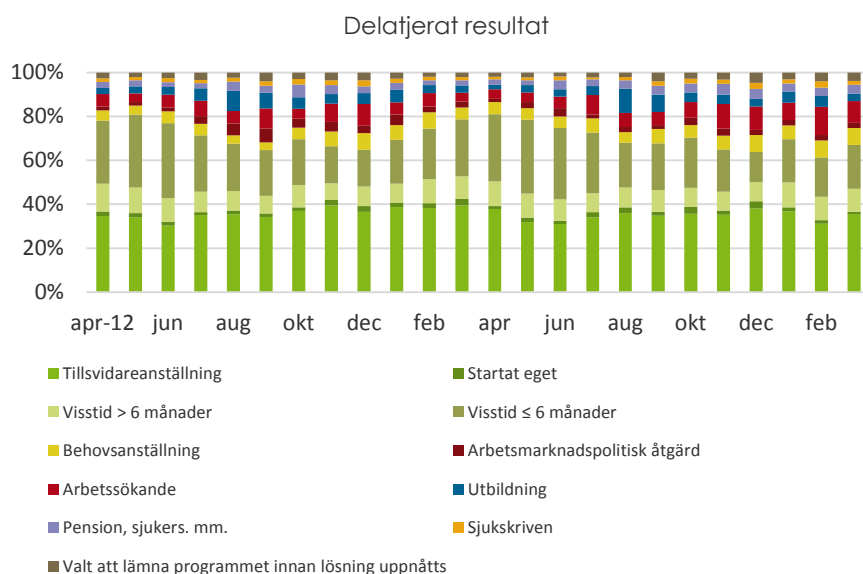
TSL underlättar för många att hitta ett jobb 12

Första kvartalet i TSL-systemet

Under mars beviljade TSL omställningsstöd för 2 547 personer. Under hela första kvartalet 2014 har 5 943 blivit beviljade omställningsstöd. Första kvartalet förra året var motsvarande antal 8 132. Trenden för hur många personer som beviljats stöd har varit ökande de senaste månaderna.

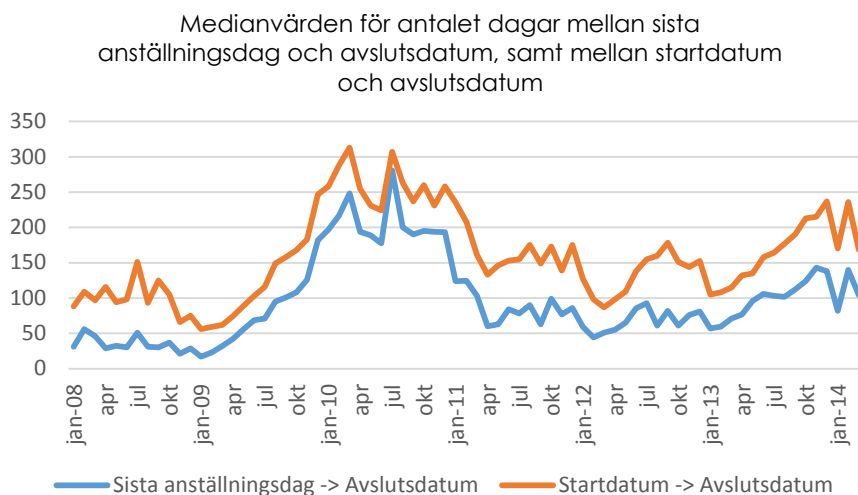

74,8 procent av de deltagare som avslutade sina omställningsprogram under mars hittade ett jobb. Under hela första kvartalet sammantaget var det 73,2 procent av deltagarna som hittade ett jobb. Andelen är markant lägre än motsvarande kvartal 2013 då 80,9 procent av deltagarna hittade ett jobb.

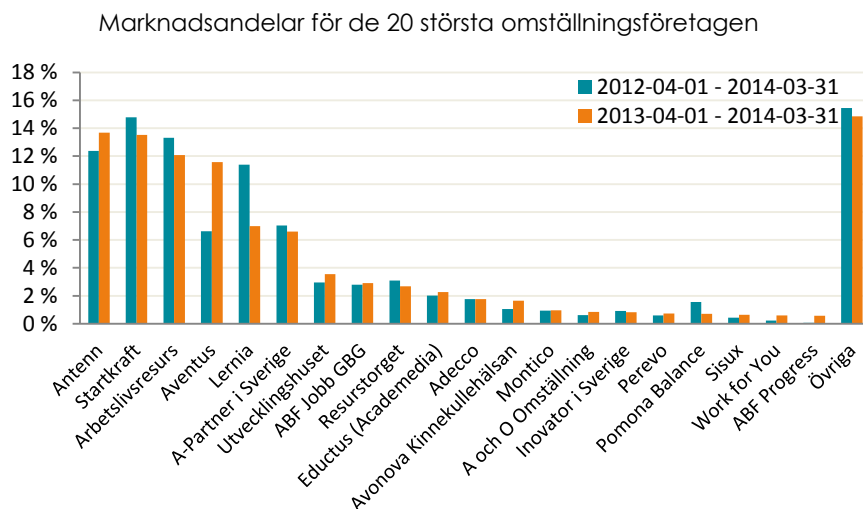
Tiden i omställning har ökat

Tiden i omställningsprogram förstärker bilden av en svårare arbetsmarknad för privatanställda arbetare. Tiden i program har ökat succesivt sedan början av 2013. Första kvartalet 2014 varade ett omställningsprogram i genomsnitt i 186 dagar. Motsvarande kvartal 2013 varade ett program i genomsnitt 111 dagar.

Omställningsföretagen

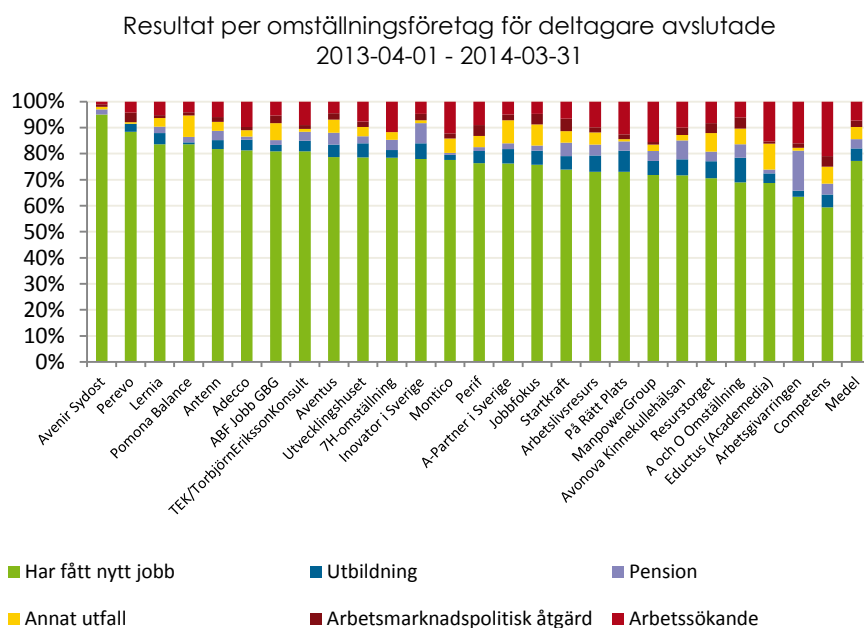
Under första kvartalet 2014 var TSL-marknaden värd 127,4 MSEK.
Motsvarande kvartal 2013 var marknaden värd 168,8 MSEK.

Den senaste 12-månadersperioden har de tio största omställningsföretagen delat på 75,9 procent av marknaden, och de 20 största på 85,2 procent.

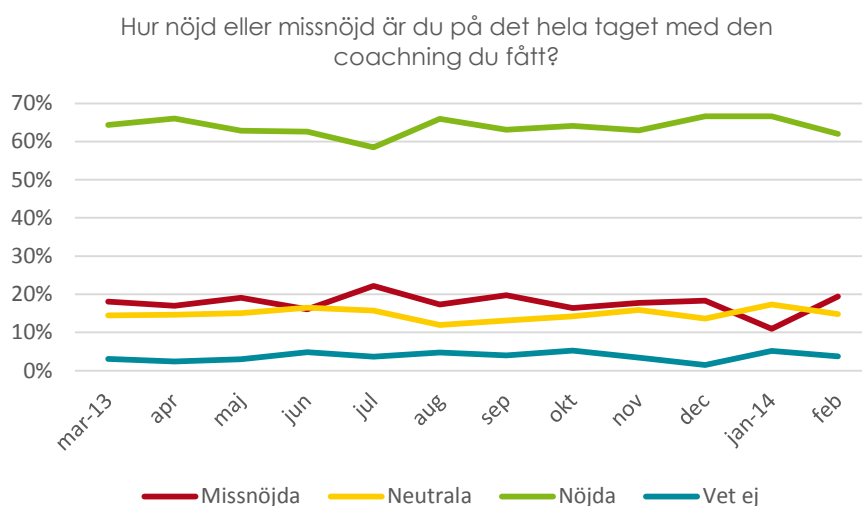
Resultatet skiljer sig mycket åt mellan de olika omställningsföretagen. Bland de största omställningsföretagen, som visas i diagrammet nedan, har de som presterat bäst lyckats hjälpa runt 90 procent av deltagarna till ett nytt jobb, medan de som presterat sämst klarat att hjälpa cirka 60 procent av deltagarna till ett jobb.

Många faktorer utöver omställningsföretagens skicklighet, exempelvis personens ålder, kompetens, bostadsort, antal uppsagda, bransch mm, påverkar möjligheten att hitta en positiv lösning för personerna som deltar i ett omställningsprogram. På TSL:s hemsida (www.tsl.se) visar vi resultaten för samtliga omställningsföretag.

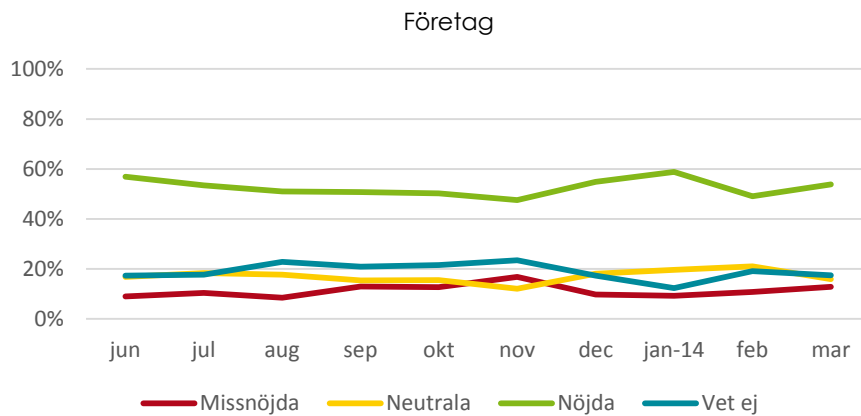
Nöjdhet

TSL följer månadsvis upp hur deltagare, företag och fack upplever stödet. Till deltagarna ställs frågan *Hur nöjd eller missnöjd är du på det hela taget med den coachning du fått?* Svaren ges på en skala från ett till tio, där ett betyder mycket missnöjd och tio betyder mycket nöjd. TSL räknar de som svarat 1-4 som missnöjda, 5-6 som neutrala och 7-10 som nöjda. Andelen nöjda var 62 procent bland de som avslutade sina omställningsprogram i februari 2014. Motsvarande notering för februari föregående år var 67,8 procent. Överlag har andelen nöjda deltagare varit på en ganska jämn nivå under de senaste 12 månaderna.

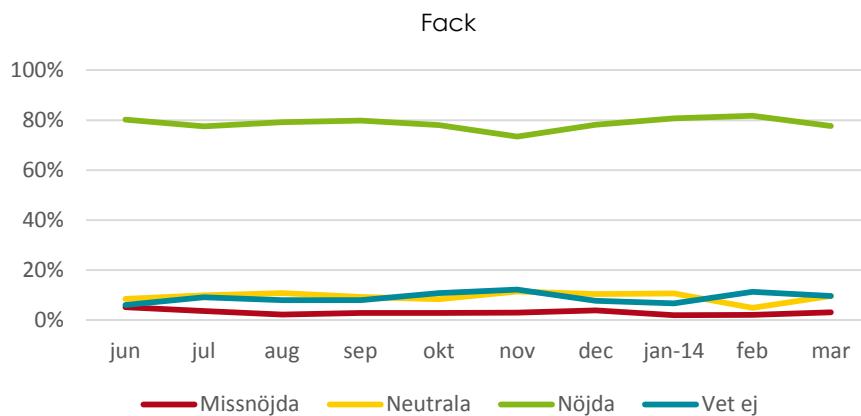

Även representanter för företag och fack får möjlighet att svara på hur de upplevt stödet från TSL genom att svara på frågan *Hur nöjd eller missnöjd är du på det hela taget med omställningsföretagets insats i omställningsprojektet?* Även i denna undersökning är svaren i form av en tiogradig skala, och de grupperas på samma sätt som i deltagarundersökningen. Överlag är de fackliga kontaktpersonerna märkbart nöjdare än representanterna för företagen.

Hur nöjd eller missnöjd är du på det hela taget med omställningsföretagets insats i omställningsprojektet?

Hur nöjd eller missnöjd är du på det hela taget med omställningsföretagets insats i omställningsprojektet?

Uppsagd, men inte arbetslös

I TSL:s förra månadsrapport, *Tidiga insatser ökar chanserna att få jobb*, visade vi att andelen deltagare som får ett jobb är avsevärt högre ju tidigare ett omställningsprogram startar. 80 procent av deltagarna i TSL-finansierade omställningsprogram påbörjar sina program redan under uppsägningstiden. En naturlig följdfråga blir, hur stor andel av deltagarna lyckas redan under uppsägningstiden hitta ett nytt arbete, och därigenom helt undvika arbetslöshet?

Vad kostar arbetslösheten?

Det finns stora vinster med att undvika arbetslöshet, både för individen och för samhället i stort. En uppsagd person som lyckas undvika att bli arbetslös har en privatekonomiskt bättre situation än en som tvingas ut i arbetslöshet. Arbetslöshetsersättningen är idag på samma nivå som 2002, inga justeringar har gjorts för att kompensera för inflation eller löneökningar. Effekten av detta är en real urholkning av arbetslöshetsförsäkringen. Enligt Arbetslöshetskassornas Samorganisation, som sedan 1998 följer upp kompensationsgraden i arbetslöshetsförsäkringen, är det idag endast en av tio som får ut 80 procent av sin tidigare lön i ersättning¹.

Genomsnittslönen för en privatanställd arbetare som jobbade heltid 2012 var 25 100 kronor, enligt Medlingsinstitutets lönestatistik. De hittills uppmätta löneökningarna i näringslivet uppgick i genomsnitt till 2,4 procent för arbetare för helåret 2013 enligt Medlingsinstitutet, vilket ger 25 700 kronor. Det innebär att en genomsnittlig privatanställd arbetare som förlorat jobbet och levde på ersättning från a-kassan någon gång under 2013 fick en löneminskning med 10 740 kronor i månaden, från 25 700 kronor till 14 960 före skatt. Många av de uppsagda vi möter i TSL-systemet har små, eller inte några ekonomiska reserver alls. De flesta som kommer in i TSL-systemet kommer från kollektivavtalsområden där det inte finns någon kompletterande inkomstförsäkring. De ekonomiska besvärligheter som följer av detta är inte svåra att se.

Arbetslöshet innebär stora kostnader också för samhället i stort. Arbetslösheten belastar statens budget direkt genom utbetalning av arbetslöshetsersättning, kostnader för arbetsmarknadspolitiska insatser och administrativa kostnader för exempelvis Arbetsförmedlingen, men också genom andra typer av transfereringar, exempelvis bostadsbidrag och försörjningsstöd.

Utöver de direkta kostnader som staten har för arbetslösheten finns det också omfattande indirekta kostnader. Varje person som är arbetslös innebär uteblivna skatteintäkter, men också kostnader för samhället i form av minskad konsumtion och därmed minskade momsintäkter.

Det är komplicerat att beräkna de totala samhällskostnaderna för arbetslösheten. En beräkning som Ekonomifakta utförde 2006 visar att arbetslösheten belastar samhället med kostnader om drygt 210 miljarder

¹ Arbetslöshetskassornas Samorganisation (www.so.se) Rapport över kompensationsgrad vecka 35/2013

kronor². Av denna summa utgör cirka 90 miljarder kronor direkta kostnader, och uteblivna intäkter cirka 129 miljarder kronor. Detta kan ställas i relation till statens totala offentliga konsumtion, som 2006 enligt SCB uppgick till drygt 700 miljarder kronor, och transfereringar som samma år uppgick till 570 miljarder kronor³.

Arbetslösheten medför också stora kostnader både för individen och samhället i det långa perspektivet. Det är väl etablerat inom forskningen att längre perioder av arbetslöshet ofta leder till långsiktigt negativa konsekvenser för individens framtida sysselsättning. Utöver att vara en tragedi för den som drabbas, innebär det också en kostnad för samhället i stort i form av färre arbetade timmar och en lägre ekonomisk tillväxt. Det finns också goda skäl att tro att arbetslöshet innebär höga sociala kostnader i form av exempelvis ohälsa och ökade sociala klyftor.

Vad gör staten?

Det finns stora ekonomiska och sociala vinster med att förkorta tiden i arbetslöshet eller rent av att undvika att människor blir arbetslösa överhuvudtaget.

Arbetsförmedlingen, som är den myndighet som har till uppgift att hjälpa människor ur arbetslöshet, koncentrerar sina insatser till de personer som står långt från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har visserligen möjlighet att erbjuda tidiga insatser för personer som riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet, men i praktiken lyckas man dock inte kartlägga dessa personer förrän de redan varit arbetslösa en längre tid. De som nyligen blivit uppsagda anses ofta stå nära arbetsmarknaden, och får därmed inget stöd från Arbetsförmedlingen.

Det finns risker med att inte stödja nyarbetslösa. Utifrån våra erfarenheter med att stödja drygt 215 000 uppsagda under den senaste tioårsperioden, kan vi se att det inte alls är självklart att alla nyarbetslösa står nära arbetsmarknaden. Det finns en stor andel som skulle behövt mer av samhällets stöd för att hitta ett nytt jobb, men som av Arbetsförmedlingen inte får någon hjälp förrän de varit en längre tid i arbetslöshet. I värsta fall hamnar dessa personer i längre perioder av arbetslöshet. Bortsett från att det

² <http://www.ekonomifakta.se/sv/Artiklar/2006/April/Arbetslosheten-kostar-mer-an-sjukvarden/>

³ http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Offentlig-ekonomi-/Amnesovergripande-statistik/Arsbok-for-offentlig-ekonomi/Aktuell-Pong/2011A01/160085/Offentlig-ekonomi-2006/

är en personlig tragedi för den som drabbas, blir det kostsamt för samhället som tvingas gå in med omfattande resurser i form av exempelvis arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadspolitiska insatser.

Trygghetsfonden TSL bildades 2004 av Svenskt Näringsliv och LO, delvis för att parterna inte tyckte att Arbetsförmedlingen uppfyllde sin roll tillräckligt väl. TSL:s syfte är att så snabbt som möjligt hjälpa en uppsagd privatanställd arbetare till någon form av ny anställning. Hittills har drygt 71 procent av de personer som fått omställningsstöd via TSL hittat ett jobb, räknat på ett genomsnitt under åren 2007 till 2013.

Tidiga insatser

En avgörande skillnad mellan det stöd TSL erbjuder, och det stöd samhället erbjuder via Arbetsförmedlingen, är när insatserna sätts in.

Arbetsförmedlingen sätter in tidiga insatser endast för de personer som anses stå långt från arbetsmarknaden.

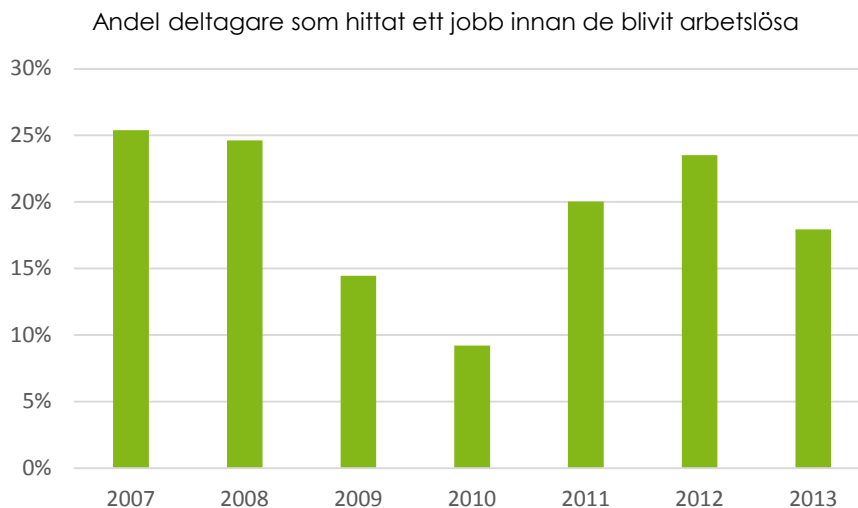
I kontrast till de sena insatserna från Arbetsförmedlingen kan ett omställningsprogram finansierat av TSL påbörjas redan när en person blivit uppsagd. 80 procent av deltagarna i TSL-systemet påbörjar sina omställningsprogram innan de arbetar sin sista dag på det arbete de blev uppsagda från. TSL har tidigare visat att de som påbörjar sina omställningsprogram tidigt har större sannolikhet att hitta ett jobb än de som påbörjar sina omställningsprogram senare.

Många undviker helt arbetslöshet

Av alla de drygt 150 000 deltagare som avslutat sina omställningsprogram i TSL-systemet under åren 2007 till och med 2013 har 16,5 procent hittat ett arbete innan de avslutat anställningen hos den arbetsgivare de blev uppsagda från. Det innebär att drygt 25 000 personer lyckats hitta ett jobb innan de varit arbetslösa en enda dag.

Andelen som lyckas undvika arbetslöshet har dock inte varit konstant över tid. Diagrammet nedan visar andelen deltagare som hittat ett jobb innan de blir arbetslösa efter vilket år de avslutat sina omställningsprogram hos TSL. Under högkonjunkturen innan finanskrisen, som drabbade TSL-systemet med full kraft under senare delen av 2008, lyckades 25 procent av deltagarna hitta ett jobb innan de blev arbetslösa. I efterdyningarna av finanskrisen sjönk andelen till mellan 10 och 15 procent, och det senaste året var det 18

procent av deltagarna som helt lyckades undvika arbetslöshet.

TSL underlättar för många att hitta ett jobb

Hur stor andel av deltagare som hade fått ett nytt jobb innan de blev arbetslösa, även om de inte fått stöd från TSL, är en fråga som är svår att besvara. Det finns inte tillräckligt med studier av omställningsstödens effekt.

Hur mycket TSL-systemet besparar samhället är omöjligt att beräkna, men genom kontakten med deltagarna i omställningsprogram kan vi göra oss en bild av vad TSL-systemet betyder på individnivå.

TSL genomför månatliga undersökningar för att följa upp hur deltagarna uppfattar omställningsstödet. Undersökningen har genomförts sedan februari 2013, och totalt har knappt 6 500 deltagare besvarat den. Av dessa har drygt 4 600 fått ett jobb. En av frågorna i undersökningen, som ställs till alla de deltagare som fått ett jobb, lyder: *Hur mycket tycker du att stödet du fick från omställningsföretaget underlättade för dig att hitta ett nytt jobb?*

Svaret ges på en skala från ett till tio, där ett betyder "Underlättade inte alls" och tio betyder "Underlättade mycket". För samtliga personer som fått ett jobb har 49 procent av deltagarna givit ett betyg om sju eller högre, och 14 procent av deltagarna har givit det högsta betyget, en tia.

Samhällets inställning, att de som är nyarbetslösa själva ska klara av att hitta ett nytt jobb, gör att många personer får vänta på de insatser de behöver. Alla som blir arbetslösa behöver inte omfattande stödåtgärder för att hitta

ny sysselsättning, men många behöver någon form av stöd. Erfarenheterna från TSL-systemet visar att tidiga insatser ökar möjligheten att hitta ett jobb, och hjälper vissa att helt undvika arbetslöshet. När samhället väljer att ensidigt fokusera på de som bedöms stå längst från arbetsmarknaden, riskerar man att bortse från många av de nyarbetslösa som behöver hjälp. Personer som med små insatser hade kunnat få ett nytt jobb, riskerar att hamna i onödigt långa perioder av arbetslöshet. Det blir kostsamt. Både för samhället och för individen.

Kontaktuppgifter

Rapporten är skriven av Mattias Elm, analysansvarig och Björn Elmqvist, kvalitetsansvarig TSL.

För mer information om rapporten kontakta:

VD Tomas Petti, tomas.petti@tsl.se, 070-399 38 38

Analysansvarig Mattias Elm, mattias.elm@tsl.se, 0733-360 160

Kvalitetsansvarig Björn Elmqvist, bjorn.elmqvist@tsl.se, 0733-360 169